

Advocacy Center
for Democratic Culture

ЈУН 2024

**ТРЕНУТНИ СТАТУС
ПРАВОСУЂА И
АДВОКАТСКЕ ПРАКСЕ
НА СЕВЕРУ КОСОВА**

Изазови и препоруке

www.acdc-kosovo.org

Наслов: Тренутни статус правосуђа и адвокатске праксе на северу Косова: изазови и препоруке

© Центар за заступање демократске културе (ACDC)
Јун 2024

Ставови изражени у овом документу су искључиво ставови аутора и истраживачког тима.

Центар за заступање демократске културе
Чика Јовина 3, Северна Митровица
Мејл: office@acdc-kosovo.org
Веб страница: www.acdc-kosovo.org
Тел: +381 (0) 64 11 77 871 | +383 (0) 44 53 98 52

Преглед садржаја

УВОД	5
МЕТОДОЛОГИЈА	6
СТАТУС ПРАВОСУЂА НА СЕВЕРУ КОСОВА	7
ПЕРЦЕПЦИЈА К/АЛБАНСКИХ СУДИЈА	11
НЕРЕШЕНА ПИТАЊА	11
САСТАВ ЖАЛБЕНИХ ВЕЋА	12
ПРИЗНАВАЊЕ ПРЕСУДА КОЈЕ СУ ДОНЕЛИ СУДОВИ Р. СРБИЈЕ НА КОСОВУ	14
НОТАРСКЕ УСЛУГЕ	16
АДВОКАТСКА ПРАКСА – ПЕРСПЕКТИВА К/СРБА	18
ПРЕПОРУКЕ	21
ЗАКЉУЧАК	22

УВОД

Овај документ пружа кратак преглед сложене ситуације у вези са статусом правосуђа и адвокатске праксе на северу Косова, где су оставке косовских Срба из полиције, правосуђа и других косовских институција имале значајан утицај.

Ова кратка анализа нема за циљ да пружи свеобухватан преглед и процену ове теме, већ да пружи сажете информације о статусу судства и адвокатске праксе, означи нека важна питања која се чине да су занемарена и, на крају, пружи неколико препорука за отклањање идентификованих изазова и проблема.

Први део истраживања фокусира се на стање интеграције правосуђа на северу Косова, посебно након оставки судија, тужилаца и помоћног особља косовских Срба. Такође представља кључне налазе из анкете спроведене са судијама у Основном суду у Митровици, коју је спровела НВО АСДС. Истраживање је дало важан увид у перцепције и искуства судија косовских Албанаца у вези са оставкама судија и особља К/Срба и њиховог утицаја на рад правосуђа на северу Косова.

Други део пружа преглед статуса адвокатске праксе и нотарских услуга на северу Косова, наглашавајући изазовна питања којима ће се бавити релевантни актери на Косову, како локални, тако и централни и међународни. Такође наглашава могуће импликације и последице ако се изазовна питања не реше, посебно одсуство нотара косовских Срба на северу и недовољан број лиценцираних адвоката.

Конечно, трећи део документа даје препоруке које имају за циљ да отклоне недостатке и побољшају ситуацију која би била од користи за све становнике севера и Косова уопште.

МЕТОДОЛОГИЈА

Методологија истраживања била је вишеструка. Наиме, поред деск студије, НВО АСДЦ је обавила интервјуе са судијама Основног суда у Митровици и замеником председника суда, са циљем да процени напредак и преостале изазове у раду интегрисаног правосуђа на северу Косова, након оставки судија и особља К/Срба.

Штавише, НВО АСДЦ је редовно пратила рад суда током периода од оставки судија, тужилаца и административног особља косовских Срба. Активности праћења обухватале су посете суду, комуникацију са судијама и административним особљем, као и састанке и разговоре са стручним адвокатима са севера Косова, па и судијама који су дали оставке на своје функције.

Коначно, НВО АСДЦ је била у редовној комуникацији са представницима надлежних институција на северу Косова и такође је прикупљала информације од странака које су тражиле услуге од правосудних институција, као и од нотарских канцеларија и адвоката на северу.

СТАТУС ПРАВОСУЂА НА СЕВЕРУ КОСОВА

Дана 5. новембра 2022. године, судије, тужиоци и административно/помоћно особље К/Срби поднели су оставке на своје функције у свим правосудним институцијама на северу Косова. Ове масовне оставке су биле вид протеста против неуспостављања Заједнице/Асоцијације општина са српском већином (ЗСО) и других наводних кршења Бриселских споразума између Београда и Приштине. Притворски центар у Северној Митровици био је једна од ретких институција на коју ове оставке нису утицале.

Укупно 144 Срба напустило је Основни суд у Митровици, укључујући 25 судија и 119 административног особља. Поред тога, 32 К/Срба, укључујући 10 тужилаца и 22 административна особља, дала су оставке у Основном тужилаштву у Митровици. Коначно, и пет судија косовских Срба и 12 помоћног особља из Апелационог одељења у Северној Митровици такође су поднели оставке на своје функције.

Након комуникације са саговорницима из правосудних институција на Косову, добили смо следеће податке о преосталом броју судија и тужилаца:

Основни суд у Митровици (вршилац дужности председника судија Беким Велићи)

Ниједан судија (0) и ниједан члан административног особља К-Срба

21 судија К-Албанаца, плус административно/помоћно особље

Јужна Митровица:	11 судија (8 парничних, 2 прекршајна и 1 судија за малолетнике).

Северна Митровица:	10 кривичних судија

Вучитрн:	7 судија

Србица:	3 судија
Лепосавић и Зубин Поток:	нема судија

Основно тужилаштво у Митровици (главни тужилац г. Исмет Ујкани)

Ниједан (0) судија и ниједан (0) члан административног особља К/Срба

Осморо (8) тужилаца К/Албанаца (укључујући главног тужиоца), плус административно/помоћно особље.

Четворо (4) тужилаца К/Срба послатих из других тужилаштава као подршка.

Жалбено одељење у Северној Митровици

Ниједан (0) судија и ниједан (0) члан особља К-Срба

Двоје (2) албанских судија (који нису стално у Северној Митровици, али су путовали из Приштине када су били постављени у жалбена већа). Нема административног/помоћног особља.

Основни суд у Приштини (Грачаница) :

Троје (3) судија К/Срба, плус административно особље.

Основни суд у Урошевцу (Штрпце) :

Троје (3) судија К/Срба плус административно особље.

Основни суд у Гњилану (Ново Брдо)

Троје (3) судија К/Срба, плус административно особље.

Апелациони суд (Приштина)

Ниједан (0) судија из редова К/Срба; четворо (4) административних радника К/Срба.

Врховни суд Косова

Двоје (2) судија косовских Срба.

Када је реч о капацитету правосуђа у региону Митровице, чини се да се ситуација враћа на период од марта 2008. године до завршетка интеграције, када је правосуђе у региону Митровице функционисало из Вучитрна. Током поменутог периода, радило је у ограниченом капацитету и обрађивали су се углавном хитни предмети због недовољног броја судија/тужилаца и особља, као и неодговарајућих просторија. Подразумева се да се у том периоду број нерешених предмета значајно повећао и да се исто може очекивати у садашњим околностима.

Такође, потребно је нагласити да су маосвним оставкама судија К-Срба поништени многи успеси у ради Основног суда у Митровици, укључујући доследно поштовање Закона о службеним језицима на Косову као и предњачење суда у транспарентности и броју објављених пресуда. Наиме, Основни суд у Митровици је био једна од малобројних косовских институција у којима се доследно спроводило право на употребу српског језика и ћириличног писма, док је суд

неколико пута похваљен од релевантних косовских институција и међународних представника за транспарентност у раду, посебно у погледу броја објављених пресуда.

Од новембра 2022. године, косовске албанске судије су се суочиле са потешкоћама у савладавању обима посла, а чини се да није било икакве акције да се покрију судска одељења у Лепосавићу и Зубином Потоку.

Према члану 104(2) устава Косова, „састав правосуђа ће одражавати етничку разноликост Косова“. ¹ Након оставке судија К-Срба из правосудног система на северу Косова у новембру 2022. године, ово је оставило празнину која тек треба да се попуни. С обзиром да се ниједан од судија у оставци није вратио на своје позиције и стални изазови са којима се суочавају у именовању нових судија К-Срба с обзиром на многе факторе (укључујући ограничен број кандидата), ово је додатно погоршало ситуацију са заосталим предметима.

На крају овог одељка, треба нагласити значај става Судског савета Косова да не прихвати оставке судија и помоћног особља косовских Срба, осим у два случаја у којима је двоје судија К/Срба резрешено. Такав положај омогућава повратак судија и особља К-Срба, што је од огромног значаја за функционисање правосуђа на северу Косова и, на крају, поверење јавности на северу Косова.

Коначно, за детаљније информације о стању правосуђа на северу Косова, након оставки судија и особља К/Срба, аутори ове кратке анализе упућују на извештај ОЕБС Мисије на Косово која даје детаљне информације и представља одличан пресек стања и утицај које су оставке имале на рад правосуђа. Наведени извештај је доступан на сајту ОЕБС-а.²

¹http://old.kuvendikosoves.org/common/docs/Constitution_of_the_Republic_of_Kosovo_with_amend.I-XXV_2017.pdf

² OSCE Mission in Kosovo, доступно на <https://www.osce.org/mission-in-kosovo/562500>

ПЕРЦЕПЦИЈА К/АЛБАНСКИХ СУДИЈА

Током априла месеца, НВО ACDC је обавила интервјуе са десеторо судија у Основном суду у Митровици да би идентификовала њихове ставове о раду суда након оставки судија и помоћног особља косовских Срба.

Већина судија је изјавила да се суд суочио са значајним изазовима након оставки, углавном због недостатка судија и повећаног обима посла, али тврде да је суд добро организован и да није било празнина у услугама.

Када је реч о повратку судија и помоћног особља К/Срба, поново су све испитане судије изјавиле да очекују да се њихове колеге Срби врате што је пре могуће јер су имали веома професионалну и плодносну сарадњу.

На питање како виде међуетничке односе у суду по повратку, све судије су одговориле да ће односи бити пословни и пријатељски, те да ће се сарадња наставити на професионалан и колегијалан начин.

Коначно, већина судија је била мишљења да би суд могао да настави да функционише у садашњем капацитету, али да ће се и даље суочавати са изазовима. Они су детаљно навели да би повратак судија и особља К/Срба значио повећану ефикасност и боље поверење заједнице К/Срба у косовско правосуђе.

НЕРЕШЕНА ПИТАЊА

Иако је интеграције правосуђа, по оценама многих актера укључујући и судије/тужиоце, адвокате и учеснике у преговорима, била један од највиших успеха преговарачког процеса Београда и Приштина,

нарочито у смислу ефикасности и сарадње судије и особља из различитих заједница, остало је неколико нерешених питања. Наиме, та питања произилазе из постигнутих споразума и од велике су важности за остваривање права свих заједница у региону Митровице, а посебно невећинских заједница.

САСТАВ ЖАЛБЕНИХ ВЕЋА

Још једна област у којој су Влада Косова, као и компетентне институције у области правосуђа, одступили од одредби Првог споразума о нормализацији односа од 19. априла 2013. године је састав жалбених већа за случајеве из општина са српском већином. Наиме, члан 10. Првог споразума гласи следеће:

„Правосудни органи ће бити интегрисани и функционисати у оквиру косовског правног оквира. Апелациони суд у Приштини ће основати веће састављено од већине судија К/С које ће се бавити свим општинама са већинским српским становништвом.”³

Поред тога, члан 11. предвиђа оснивање Апелационог одељења, са сталним седиштем у Северној Митровици са већином судија К/Срба. У чланку пише следеће:

„Одељење овог Апелационог суда, састављено и од административног особља и од судија, заседаће стално у Северној Митровици (Окружни суд у Митровици). Свако веће горе наведеног одељења биће састављено од већине К/С судија. Одговарајуће судије ће заседати у зависности од природе случаја.”⁴

³ <http://old.kuvendikosoves.org/?cid=2,191,1057>

⁴ Ibid

Међутим, према речима саговорника у правосуђу, ове одредбе су у пракси само делимично поштоване. Наиме, неки предмети који долазе из четири северне општине решавани су пред Апелационим судом у Приштини, уместо пред Апелационим одељењем у Северној Митровици, иако су жалбена већа у Приштини била мешовита и укључивала су српске судије.

Пракса се даље променила након 2018. године када је Скупштина Косова усвојила нови Закон о судовима, који је предвиђао оснивање Посебног одељења при Основном суду у Приштини којем је дата искључива стварна и месна надлежност да суди у одређеним предметима, укључујући ратне злочине, организовани криминал, итд. Истим законом је предвиђено да је Посебно одељење надлежно за суђење у свим случајевима из надлежности Специјалног тужилаштва Косова (СТК).⁵

Од усвајања новог закона, Судски савет Косова је заузео став да се одредбе Првог споразума (и Споразума о правосуђу) у вези са саставом жалбених већа у главном седишту у Приштини не примењују на случајеве у надлежности Посебног одељења, пошто оно није постојало у време када је први споразум постигнут и ратификован у Скупштини Косова.

Ипак, треба напоменути да је Први споразум ратификован у Скупштини Косова и да је, према Уставу Косова, изнад било ког закона на Косову. Наиме, члан 19.2 гласи:

„Ратификовани међународни уговори и правно обавезујуће норме међународног права имају предност над законима Републике Косово.“⁶

Дакле, у складу са Уставом Косова и познатим правним принципом да виши правни акти дерогирају ниже правне акте (*lex superior derogat legi*

⁵ Закон о судовима Косова, члан 13.1.1, видети на <https://md.rks.gov.net/desk/inc/media/C2466B6D-DD08-4921-8AB4-D2558EDCE384.pdf>

⁶ http://old.kuvendikosoves.org/common/docs/Constitution_of_the_Republic_of_Kosovo_with_amend.I-XXV_2017.pdf

inferiori) треба напоменути да нови Закон о судовима није могао дерогирати одредбе Првог споразума, али је требало да буде у складу са њим, пошто га је ратификовала Скупштина Косова 2/3 већином.

Према доступним информацијама и саветима саговорника у правосуђу, жалбена већа пред Апелационим судом у Приштини чине искључиво судије косовских Албанаца. Ово је случај чак и у случајевима када странка или све странке долазе из општина са већинским косовским Србима на Косову.

С тим у вези, према доступним информацијама, од почетка 2024. године у Апелационом суду ниједног судије из редова косовских Срба. Ова ситуација је углавном последица унапређења судија косовских Срба на више позиције у Врховном суду Косова и/или пензионисања судија. Ипак, остаје нејасно који су разлози због којих Судски савет Косова не расписује конкурсе и именује нове судије, пошто је то законски императив. У вези са овим, треба напоменути да неки адвокати тврде да се неке одлуке донете по жалби могу оспорити на основу непоштовања важећих одредби о саставу жалбених већа у случајевима који долазе из општина са већинским српским становништвом.

У закључку, НВО ACDC подвлачи значај дијалога и напора свих релевантних актера на Косову да поправе тренутну ситуацију и залажу се за именовање нових и повратак судија К/Срба како би испунили законске услове у погледу састава жалбених већа. Међутим, ово ће бити обрађено у одељку за препоруке.

ПРИЗНАВАЊЕ ОДЛУКА СУДОВА Р. СРБИЈЕ НА КОСОВУ

Други део Првог споразума и Споразума о правосуђу који није спроведен у пракси је онај о признавању одлука судова Р. Србије на Косову, који су били оперативни до краја септембра 2015. године.

Наиме, Анексом⁷ Споразума о правосуђу од 10. фебруара 2015. било је предвиђено да ће одлуке од стране судова под управом Београда на Косову бити признате осим ако не крше права трећих лица. Надаље је договорено да се успостави Комисија која ће изградити методологију за признавање таквих одлука. Међутим, пошто годинама након споразума није постигнут напредак, USAID на Косову је 2019. године покренуо иницијативу за формирање *Ad Hoc* комисије која ће предложити модус за признавање поменутих одлука, у складу са Споразумом.⁸ Комисија је била састављена од представника обе стране и у њој је био председник Основног суда у Митровици у то време.

Међутим, упркос напорима које је USAID уложио као модератор, није постигнут напредак јер су две стране имале потпуно супротне ставове о даљем путу. Цео напор је окончан након два одржана састанка и никада више није покренут.

С тим у вези, НВО АСДЦ напомиње да значајан број становника није био у могућности да ужива права стечена одлукама судова Р. Србије на Косову због неусаглашавања о модусу за признавање ових одлука. Многи од њих још чекају да уживају права из брака, наслеђа или разних врста уговора. Такође, многи становници се боре да њихов грађански или брачни статус буде регулисан и признат на Косову због непризнавања ових одлука.

Стога је од највеће важности да се ово питање реши чим се правосуђе поново консолидује, тј. када се судије и тужиоци К/Срби и помоћно особље врате на своје позиције. Ово се углавном односи на грађанске предмете који не утичу на права трећих лица и не би угрозили надлежност косовског правног система и његових надлежних институција.

⁷ Анекс није јавно доступан, али су сарадници НВО АЦДД имали прилику да га погледају након завршетка правосудне интеграције.

⁸ Информацију су саопштили саговорници из правосудних институција са севера Косова и саговорници који су учествовали у техничким разговорима Београда и Приштине о правосуђу у Бриселу.

НОТАРСКЕ УСЛУГЕ

Тренутно нема нотара косовских Срба на северу Косова. Иако је 2018. године расписан конкурс за четири општине у овом региону након правосудне интеграције, он је накнадно поништен и није поново расписан.

Недавно је Министарство правде објавило именоване нотара на Косову, укључујући шест позиција за северне општине. Овај конкурс је био отворен од 2. до 17. априла и садржао је следећу расподелу: Северна Митровица: две позиције, Лепосавић: две позиције, Звечан: једна позиција и Зубин Поток: једна позиција.

Из наших извора смо сазнали да је осам косовских Срба успешно положили испит за нотара и да испуњавају услове да се пријаве за ове позиције. Међутим, један кандидат, бивши судија Основног суда у Митровици, ближи се пензији. Наши извори су такође навели да су се само четворо косовских Срба пријавили за расположива места нотара.

Постоји значајна забринутост је да би шест нотарских позиција у северним општинама могли бити попуњени кандидатима из редова К/Албанаца. Кандидати косовских Срба нерадо прихватају позиција на северу због тренутне ситуације настале након оставки судија и тужилаца косовских Срба на северу. Ово би могло да доведе до даљег пада поверења и питања језичких права, пошто нотари косовских Албанаца раде искључиво на албанском, чак и када имају посла са странкама косовских Срба. Вреди напоменути да тренутно у Јужној Митровици постоје две нотарске канцеларије, док је једна раније затворена због пензионисања нотара. Ниједан од преосталих нотара не саставља документа на српском језику, већ користе судске тумаче за усмени превод.

Финансијски разлози делимично објашњавају ову праксу. Преводиоци се плаћају само 10 евра за усмени превод, док преводјење целог

документа кошта 10 евра по страници. Међутим, могу постојати додатни фактори који доприносе овој ситуацији.

Закон о нотарима дозвољава такву праксу. Члан 32.1. гласи да се „Сва оверене акта издају на албанском или српском језику, у зависности од језика који боље познаје нотара који обрађује акт. Нотарски акти се могу издавати и на другим језицима, у случајевима када нотар преузима личну правну одговорност. у погледу познавања таквог језика“.

С друге стране, **члан 32.2** гласи да:

„На општинском нивоу где језици имају статус службених језика или се користе у службене сврхе у складу са законом, странке могу тражити од нотара да изда копију на том језику, како желе. Ова копија се сматра оверен акт из става 1. овог члана“.

Међутим, уколико странке искористе ово право, чини се да би носиле трошкове превода, што се може сматрати ограничењем загарантованог права на употребу српског језика пред јавним институцијама на Косову.

У закључку, важно је подвући да су потребни напори свих заинтересованих страна да се повежу са надлежним институцијама на централном нивоу, посебно са Министарством правде, као и са лидерима заједница са севера и кандидатима К/Срба како би покушали да посредују ка постизању решења која одговарају интересима заједница на северу Косова.

С тим у вези, треба нагласити да би у случају да новоименовани нотари на северу не говоре и не користе српски језик у свом раду, то би створило додатна ограничења права невећинских заједница да добијају услуге на свом језику, а додатно ће утицати на поверење према косовским институцијама.

АДВОКАТСКА ПРАКСА – ПЕРСПЕКТИВА К/СРБА

Број адвоката косовских Срба у чланству Адвокатске коморе Косова се повећао након интеграције правосуђа у 2017. Године. Такође, одређени број адвоката се придружио адвокатској пракси након пензионисања са својих позиција у судовима и тужилаштвима. Међутим, тај број је још увек недовољан с обзиром на популацију К/Срба, посебно на северу Косова, и имајући у виду потребу адвокатске праксе.

Разлози за мали број лиценцираних адвоката К/Срба су вишеструки. С тим у вези, једно од кључних питања које треба решити је признавање диплома српских универзитета, пошто један број младих правника на Косову поседује те дипломе и немају право да се пријаве за полагање правосудног испита пре него што им диплома буде призната (процес „нострификације“) од стране Министарства образовања Косова. Решење овог питања чека се од почетка процеса дијалога Београда и Приштине у Бриселу и није решено упркос Споразуму о дипломама, постигнутом 2011. године.

Поред тога, истраживачки тим је са правним еспретима са севера Косова разговарао о адвокатској пракси на Косову из угла припадника невелике заједнице, који су истакли да је од око 900 адвоката на Косову око 4,1% из неалбанских заједница, а из године у годину постоји тенденција смањења. Указали су и на административне и језичке баријере са којима се сусрећу млади правници, а које их обесхрабрују да уђу у професију.

Адвокати испитаници су уверавали да је одувек постојало интересовање младих правника да се баве адвокатуром, али је проблем верификација диплома, што је проблем годинама. Такође су истакли и питање конкурса за радна места где су законом загарантована права мањинских заједница, али су потребне верификоване дипломе, чиме се отежава запошљавање припадника мањинских заједница.

Осим тога, адвокати су објаснили процедуру полагања правосудног испита на Косову из перспективе припадника невећинских заједница и истакли значај припремних курсева. Нагласили су да је за кандидате од суштинског значаја разумевање и тумачење закона, а затим и припрема за адвокатуру. Даље је наглашено да припремне курсеве треба да воде стручњаци из косовског правног система, који би покривали и теорију и праксу, помажући припадницима невећинских заједница да положе правосудни испит и тако олакшају њихово укључивање у адвокатску праксу на Косову.

Још један проблем који није решаван одговарајући начин од стране надлежних институција на Косову је број термина за полагање правосудних испита током године, иако Закон о правосудном испиту наводи да ће бити четири рока годишње. У члану 12. став 3. Закона гласи: „Испит се организује свака три (3) месеца, односно четири (4) пута у току једне (1) календарске године“.⁹

Коначно, још једно питање којим би се требало бавити је рад Адвокатске коморе Косова на укључивању адвоката из невећинских заједница. Наиме, НВО АСДС је сазнао да Одбор за невећинске заједнице Адвокатске коморе Косова или не постоји или је потпуно нефункционална. Организација је сазнала од адвоката косовских Срба који су председавали Одбором у прошлости да се чини да недостају напори да се обезбеди активно учешће и заступање адвоката из невећинских заједница у оквиру Адвокатске коморе Косова.

⁹ Закон о правосудном испиту, члан 12.3, доступан на <https://cps.rks-gov.net/wp-content/uploads/2020/09/Law-on-the-Bar-Examination.pdf>

К/Срби чланови Адвокатске коморе Косова (по регионима):¹⁰	
Регион Митровице	12
Приштина (Грачаница)	11
Урошевац (Штрпце)	4
Пећ	0
Призрен	0
Ђаковица	0
Гњилане	3
Укупно:	30

¹⁰ Погледајте на: <https://www.oak-ks.org/en/avokatet>

ПРЕПОРУКЕ

На основу налаза истраживања, препоруке за отклањање пропуста и побољшање стања у правосуђу и адвокатској пракси на северу су следеће:

- ✓ Запошљавање или слање додатних судија из других судова како би испунили повећани обим посла након оставки судија косовских Срба.
- ✓ Ангажовање додатних преводилаца/тумача са пуним радним временом ради правовременог превођења на оба службена језика.
- ✓ Мобилизација свих релевантних актера и активности заступања за решавање отворених питања која произилазе из Првог споразума и споразума о правосуђу, посебно у погледу састава жалбених већа и признавања одлука донетих од стране судова Р. Србије на Косову.
- ✓ Именовање нотара косовских Срба за четири општине на северу Косова, са циљем да се обезбеди пружање услуга на српском језику и повећа поверење неврећинског становништва.
- ✓ Развити и понудити програме обуке за адвокате из неврећинских заједница како би се створила група адвоката који ће бити квалификовани да се пријаве за позиције судија и тужилаца и/или да се придруже адвокатској пракси на Косову.
- ✓ Мобилисати надлежне институције и Адвокатску комору Косова да допру до кандидата из неврећинских заједница да повећају број лиценцираних адвоката из ових заједница.
- ✓ Поново активирање Одбора за неврећинске заједнице Адвокатске коморе Косова, са циљем да се обезбеди активно учешће адвоката из редова мањина у раду коморе.
- ✓ Развити и применити програме који би обезбедили безбедно и пријатељско окружење за адвокате из свих заједница на Косову за размену знања и искуства и планирање будуће сарадње.
- ✓ Учинити све напоре усмерене на повратак судија и помоћног особља К-Срба и припремити програме обуке како би се олакшала несметана реинтеграцију.

ЗАКЉУЧАК

Ова анализа правосуђа, нотарских услуга и адвокатске праксе на северу Косова наглашава осетљивост у вези са интеграцијом косовских Срба у косовско правосуђе, нотарске службе и адвокатску праксу. Поред тога, наглашава и значајне изазове који су се појавили након оставки судија, тужилаца и административног особља косовских Срба.

Истраживање које је спровела НВО ACDC показало се непроцењивим у идентификацији статуса интегрисаног правосуђа на северу Косова, посебно у вези са питањима која су занемарена или маргинализована у процесу интеграције правосуђа, посебно након оставки судија, тужилаца и особља из реда косовских Срба.

Судије косовски Албанци су интеграцију видели као успех, истичући колегијалну и професионалну сарадњу са њиховим колегама косовским Србима. Они су истакли да је интеграција довела до побољшаног пружања услуга и смањења броја заосталих предмета као кључних достигнућа. Међутим, након оставки судија и особља К/Срба, они се сада суочавају са већим изазовима, али тврде да је правосуђе на северу Косова у потпуности оперативно без празнина у служби, што је тврдња коју подржава званична статистика Судског савета Косова.

Насупрот томе, адвокати К/Срби који раде на Косову не верују овим званичним статистикама. Они тврде да је њихов обим посла значајно опао након оставки, наводећи да је само током 2023. стотине рочишта одложено због одсуства тужилаца.

Кључни изазови укључују недостатак судија и тужилаца и све већи број нерешених предмета. Поред тога, постоје изазови у вези са превођењем и системом доделе предмета. Иако је споразумом о правосуђу предвиђено да се предмети додељују судијама на основу њиховог познавања језика странака или списка предмета, предмети се

додељују тужиоцима на основу случајне расподеле. Од 2021. године, супротно споразумју, предмети у Основном суду у Митровици додељују су насумичним одабиром путем софтвера, на основу одлуке Судског савета Косова.

Поверење јавности у правосуђе међу неврећинским заједницама на северу Косова значајно је опало, а обнова овог поверења захтеваће значајне напоре након повратка судија и тужилаца косовских Срба.

Што се тиче нотарских услуга, одсуство нотара косовских Срба на северу Косова представља велики проблем. Нотари косовски Албанци у Јужној Митровици, чије услуге користе становници четири северне општине, пружају услуге искључиво на албанском језику. Ово приморава странке косовске Србе да сnose трошкове усменог превода, док су трошкови писаног превода још већи. У вези са тим, морају се уложити напори да се именују нотари који говоре српски за северне општине како би се обезбедило да становници могу да уживају своја уставом загарантована права, укључујући употребу српског као службеног језика на Косову.

У погледу адвокатске праксе међу косовским Србима, евидентно је да је број адвоката косовских Срба мали. Треба предузети мере, укључујући поновно активирање Одбора за неврећинске заједнице Адвокатске коморе Косова и уклањање препрека за полагање правосудног испита, као што је признавање диплома које су издали универзитети у Србији

